

FORSKARSKOLONAS VERKSAMHET

Universitetens forskarskolor inledde sin verksamhet år 1995. Impulsen var den internationella utvärderingen av ländernas vetenskaps- och teknologipolitik. Forskarskolornas verksamhet organiserades på ordinarie basis år 1999. Enligt då gjorda utredningar betraktades skolornas verksamhet i huvudsak som positiv. Vid denna revision har granskats effekterna av forskarskolornas verksamhet utgående från de fastställda kriterierna.

Forskarskolorna är program som utbildar för akademisk påbyggnadsexamen, dvs. doktorsexamen. De är definitionsmässigt tidsbundna och på basis av konkurrens utvalda program, vilka syftar till att doktorsexamen avläggs på fyra år.

Forskarskolornas verksamhet baserar sig på principerna och linjedragningarna i statsrådets utvecklingsplaner för utbildning och forskning. Forskarskolorna omnämns också i lagen om utvecklande av högskoleväsendet, enligt vilken forskarutbildningen genomförs som samarbete mellan universiteten. I universitetslagen har forskarskolorna inte omnämnts.

Undervisningsministeriet fattar beslut om forskarskolorna för fyra år i sänder på basis av en vetenskaplig utvärdering som gjorts av Finlands Akademi. I undervisningsministeriets beslut, som har karaktären av principbeslut, beviljas finansiering åt forskarskolorna för det första verksamhetsåret. Finansieringen för de övriga åren inkluderas utan särskilt beslut i universitetets driftskostnadsanslag.

Den åt forskarskolorna beviljade finansieringen används för avlöning av forskarskolornas studerande och vid vissa forskarskolor även av koordinatörerna. Enligt undervisningsministeriets beslut har åren 1998-2002 beviljats totalt 138,8 miljoner euro (825 Mmk) för avlöningen. Forskarskolornas kursutgifter finansieras av Finlands Akademi. I och med forskarskolornas verksamhet har universiteten kunnat skaffa sig extern finansiering för sin forskningsverksamhet.

På hösten 2002 fungerade vid universiteten 108 forskarskolor. Vid denna tidpunkt arbetade vid forskarskolorna 1 177 forskarstuderande i heltidssyssla med finansiering enligt undervisningsministeriets beslut. Därtill arbetade vid tidpunkten för revisionen vid forskarskolorna 2 858 forskarstuderande i heltidssyssla med annan finansiering än undervisningsministeriets. Sålunda berörs en femtedel av universitetens totalt ca 20 000 forskarstuderande av forskarskolornas verksamhet.

I och med forskarskolornas verksamhet har vid universiteten även uppkommit doktorsprogram. Vid tidpunkten för revisionen fungerade vid universiteten 19 sådana program och inom dem arbetade 400-500 forskarstuderande i heltidssyssla. Doktorsprogrammen fungerar huvudsakligen med finansiering från universiteten.

Studerandena vid forskarskolorna enligt undervisningsministeriets beslut väljs ut av forskarskolans direktion tillsammans med forskarskolans förman. Trots att forskarskolorna har en egen, av undervisningsministeriet förutsatt administration, utgör forskarskolorna en del av tjänsteutövningen vid universitetet.

Studerandena vid forskarskolorna arbetar antingen vid universitetsfakulteternas institutioner, men ofta även vid separata forskningsenheter som verkar i anslutning till universitetet eller inom dess inflytelsesfär. Kännetecknande för forskarskolorna är ett verksamhetssätt i form av nätverk. Forskarskolan är i allmänhet ett samarbetsnätverk mellan olika universitet så, att ett universitet i sänder fungerar som ansvarsuniversitet. För de kontakter nätverket förutsätter har forskarskolorna ofta en koordinator.

Som målsättning för forskarskolornas verksamhet har uppställts att höja kvaliteten för doktorsexamina. Därigenom har för verksamheten uppställts kriterier såsom snabbt avklarande av studierna, låg ålder vid avläggande av examen, tvärvetenskaplighet och samarbete samt internationalisering. Vid revisionen har observerats att de uppställda målsättningarna har uppnåtts väl. De som disputerat efter utbildning vid forskarskola är ofta yngre än de som disputerat via andra kanaler. Verksamhetens resultat har främjats av att undervisningen och handledningen vid forskarskolorna huvudsakligen betraktas som högklassig samt av förhållandena i arbetet.

De flesta forskarskolorna är verksamma på det matematisk-naturvetenskapliga området.

Åren 1998-2002 utexaminerades totalt 1 002 doktorer med finansiering enligt undervisningsministeriets beslut. Från forskarskolorna utexaminerades under samma period totalt 1 103 forskarstuderande med annan finansiering än undervisningsministeriets, och från doktorsskolorna 168. Under samma period disputerade i Finland totalt 5 738 forskarstuderande.